

Monika Helfer in Michael Köhlmeier
Rosie in pradedek

Ilustracije Barbara Steinitz

Iz nemščine prevedla Ana Grmek

1. Zgodba o Reikle in živalih pozimi

Rosie rada obiskuje pradedka v Williamsburgu. Ker rada posluša, ko ji pripoveduje zgodbe iz malega Hohenemsa v Avstriji v Evropi. Tam je živel kot otrok. In to rad, vse dokler nekoč ni več rad živel tam. Če bi namreč ostal še dlje, bi se moral skrivati. Če pa bi ga našli, bi tako kot njegova mati in divji brat Evgen končal v taborišču in nihče več ne bi slišal zanj, kakor vse do danes niso slišali ničesar več o njegovi materi in divjemu bratu Evgenu.

Rosie živi na drugi strani East Riverja. H gospodinjstvu spadajo Rosie, njena mama in babica. Moških babica noče gledati ne, ko se zjutraj zbudi, in ne, ko zvečer leže spat. To je dovolj pogosto in dovolj glasno povedala. Ve, kaj je zdravo.

Kadar Rosie obiše pradedka v Williamsburgu, in to se zgodi vsako sredo, lahko ostane pri njem do večera. Navadno se takoj po šoli s kolesom odpelje čez Williamsburški most, zvečer pa spet domov. Pozimi se je že zgodilo, da ji je pradedek plačal taksi. Takrat je kolo, ki ga ima zelo rada, pustila pri vratarju in prišla ponj naslednji dan.

Rosie sede k pradedkovemu naslanjaču in ga pogleda. Pradedek to opazi, a ostane tiho. Skremži se, kot da bi o zgodbah iz Hohenemsa raje *razmišljal*, kakor pa jih *pripovedoval*.

Takrat Rosie uporabi trik.

Zavzdihne: »Danes se mi je v šoli spet zgodilo nekaj čudnega.«

Več ne reče in samo čaka.

Všeč ji je vonj v pradedkovem stanovanju, čeprav ve, da ni prijeten. Diši po zaprašenih knjigah, starih ploščah, starem gramofonu, starem možu, zdaj po kavi, zdaj po cigaretnem dimu, po vodi iz poapnenih cevi in loščilu za tla.

Pradedku se zdi zelo pomembno, da so tla vedno sijoča. Nekoč je rekel, da gre z moškim navzdol, ko ne skrbi več za svoje čevlje. To najprej opaziš. S tlemi je podobno, parket je tako rekoč obuvalo doma.

Wing mora vsak teden zloščiti tla. Pradedek jo je zaposlil in Wing mu je vdana. Peče mu pecivo, čeprav ji tega sploh ne bi bilo treba.

»Kaj čudnega pa se ti je spet zgodilo, Rosie?« vpraša pradedek po premoru. Toliko časa traja, da Rosie že misli, da je zadremal v fotelju.

»Spoznala sem deklico, ki me je spomnila na Reikle, o kateri si mi pravil zadnjič.«

»Kaj pa sem ti prejšnjo sredo povedal o Reikle?«
»Da so pri njej doma živali in ljudje jedli isto.«
»Kako isto?«
»Morda so pri Reikle psi in mačke sedeli z ljudmi za isto mizo, pa kokoši tudi. Mačke s škornji na tacah in psi z očali na nosu.«
»Pa kokoši?«
»One pa kar tako.«
»To je neumnost, Rosie.«
»Pa mi povej, kako je bilo v resnici, pradedek!«
Rosie se pomakne bliže k naslanjaču. Trik je uspel. Pradedek jo bo zdaj lažje božal po glavi, če si bo zaželel.
»Naj bo,« reče pradedek, »poslušaj. Bilo je nekoč in tega je že davno. Takrat me še ni bilo na svetu, pa tudi mojega očeta ne, niti dedka, niti pradedka, morda je bil pradedek mojega pradedka. Takrat je Hohenemsu vladal grof, ime mu je bilo Gašper. Skrbelo ga je, ker meščani skoraj niso imeli od česa živeti. Povprašal je okoli in svetovali so mu, naj vendar pripelje v Hohenems nekaj Judov. Preudarni so in spoznajo se na trgovino. Tako se je zgodilo, da so naši ljudje prišli v Hohenems. Med njimi je bila tudi Reiklejina družina.«
»Kaj pa je Reikle nosila?« vpraša Rosie.

»Čisto vseeno je, kaj je nosila,« zarobanti pradedek.

»Meni ni vseeno.«

»Kaj pa naj potem nosi?«

»Kaj lepega.«

»Misliš, da so takrat že nosili kavbojke, kot ti?«

»Ne, tako neumna že nisem.«

»Potem je imela zaradi mene kakšno rdečo obleko. Ti je tako prav, gospodična Rosie?«

»V redu je.«

»Reiklejin oče je trgoval s konji. Kupoval jih je, jih poredil in preprodal. Z denarjem, ki ga je dobil zanje, je kupil nove konje.

Reikle je imela rada konje. Še posebej rada je imela majhno kobilo s sijočo rjavo dlako.

‘Tebe oče ne bo oddal,’ ji je šepetala v uho, ‘ker si moja. Morda bom lahko jezdila na tebi. S tabo oče ne bo mešetaril. Tega sicer še ne ve, ampak ko bo nekoč utrujen, mu bom sedla v naročje in ga vprašala. Takrat nikoli ne reče ne.’

Kadar koli je imela Reikle čas, se je s sladkorjem v roki odtihotapila v hlev in pustila, da ji ga je ljubljenska polizala z dlani.

To je izvedela mama in se razjezila.

‘Presneto, Reikle. Kaj živali jedo isto kot ljudje? To je greh!’

Hkrati pa je dala gosem zadnji kos *sabatne* pogače.

Zdaj pa se je razjezila Reikle: 'Aha, gosi!' je vzkliknila. 'So mar gosi več vredne od konj?'«

»Pa so?« vpraša Rosie.

»No, ja,« reče pradedek, »to je zapletena zgodba. Kadar sta gosja in konjska pečenka ena poleg druge na krožniku, se mi zdi osebno gosja pečenka boljša od konjske. Ali bi ti raje jedla konja?«

»Kako si zloben,« reče Rosie. Tudi ona ima zelo rada konje.

»Ne, res je zapleteno,« nadaljuje pradedek. »Grof Gašper je naše ljudi pripeljal v Hohenems. Iz hvaležnosti naj bi mu pitali gosi. Najraje od vsega se je mastil z gosjo pečenko in od Juda, ki je trgoval s konji, si je obetal posebej lepe in tolste gosi.

'Kdor zna tako lepo zrediti konje, bo znal gotovo tudi gosi,' je trdil.

Reiklejin oče ni smel ugovarjati, grof ga sploh ne bi poslušal. Poleg tega je bilo treba dodati še deset guldnov. Za ta denar, je obljubljal grof, naj bi varoval naše ljudi.

In preden vprašaš, Rosie: Seveda je imela mala kobila, ki je bila Reikle tako pri srcu, ime. Izbrala

ji ga je Reikle sama, a sem ga pozabil. Zvenelo je približno tako kot Vilma. Skoraj se mi zdi, da je bila res Vilma. Se strinjaš z Vilmo, Rosie?«

»Mary Rose bi mi bilo ljubše, lepo starinsko zveni.«
»Ampak kobili je bilo ime Vilma. Ali Vilma ali
pa ne bo zgodbe.

Dobro. Prišla je ledena zima. Tako ostra, kot je v Hohenemsu še niso pomnili. Kristjani, ki so takrat že imeli veliko cerkev, v kateri bi bilo dovolj prostora tudi za Jude, če bi se dali krstiti, si niso upali prijeti za kljuko, ker so se bali, da bi jim zaradi mraza koža primrznila nanjo. Kristjani zato vso zimo niso imeli maše. In zato, tako so trdili kristjani, se je tiste zime v Hohenemsu dogodilo nekaj nenavadnih reči.

Reiklejin oče je v mrazu izgubil dva konja. Ponoči sta zmrznila v hlevu. Navsezgodaj sta stala tam, trda kot leseni kladi. Reiklejin oče ju je razžagal na kose, sicer ju ne bi dobili iz hleva.

Mala kobilica Mary Rose Vilma je imela sicer debelo dlako, ampak bilo je zelo nevarno, da bi tudi ona zmrznila.

Reikle je sedla očetu v naročje, jokala in ga poljubljala in jokala in ga poljubljala toliko časa, da ji je obljubil, da bo vzel njeno kobilico v hišo in ji napravil kotiček ob peči.

Reiklejina mama se je sprva jezila, toda nato sta v hlevu k tlom primrznila dve njeni goski, da jima je morala po nogah zlit vročo vodo, in takrat je rekla:

‘Dobro, naj gre kobilica v hišo, a samo, če smejo tudi gosi.’

Reiklejin oče ni mogel ugovarjati.

Novico so ujele kokoši in se naredile bolne in mrtve. Kaj je preostalo, pripeljali so še kokoši. Potrebovali so jih, nesle so jajca.

To pa se je zdelo krivično podganam, in tudi mišim.

Reiklejin oče je rekel: 'Z vami nimamo nič. Niste domače živali. Ostanite, kjer ste. Same poskrbite zase.'

'Ho, ho, ho!' je zasikal podganji kralj, ki je po novem zastopal tudi miši. 'Kako je že bilo na Noetovi barki? Smo v judovski hiši, ki spoštuje postavo, ali med nekakšnimi divjaki, ki ne poznajo zakonov in navad?'

Reiklejin oče je bil pobožen Jud. Vsak dan je molil molitev *Šema Jisrael* in si ni nikoli pozabil privezati *tefilina*. Preden je njegova družina prestopila prag nove hiše v Hohenemsu, je na vratni podboj pribil *mezuzo*. Vedno je vztrajal, da morajo *pasho* praznovati osem in ne samo sedem dni, ker so živeli vendar v *diaspori*, in vedno je pazil, da se te dni niso zmočili ne pšenica, ne oves, ne ječmen in ne rž, če pa so se zrna po nesreči le navlažila, ni dopustil niti tega, da bi jih pozobali konji. Še to mu ni dalo miru, ali bi lahko

postavo kršila že slina v ustih. Ja, ja, Bog ve, da je bil Reiklejin oče pobožen Jud.

‘Naj bo, naj bo,’ je odločil. ‘Tudi podgane in miši smejo v hišo.’

Kako je tedaj zavrvelo!

‘Pa mi? Pa mi? Pa mi?’

Hrošči, bolhe, uši, podlasice, kune, vrabci, lesni črvi in kar je še takega, vsi so hoteli v hišo. Vsi so trdili, da ima večni Bog roko nad njimi. Kajti če je ne bi imel, takrat ne bi poskrbel, da jih je Noe sprejel na barko.

Reiklejin oče si je pulil lase: ‘Kako pa veste, da so bili vaši predniki na Noetovi barki?’ je vzklikal.

Odgovor pa je že poznal. Če ne bi bilo tako, jih ne bi bilo tam, ne bi preživele vesoljnega potopa.

In tako se je zgodilo, da so se tiste znamenite zime vse živali, kar jih je lazilo po posestvu Reiklejinega očeta, preselile v toplo izbo.

In samo predstavlja si, Rosie, med njimi je vladal mir. Ko je prišel čas obeda, so se ljudje in živali posedli okoli mize, pes poleg mačke, mačka poleg miši in podgan, te poleg vrabcev in hroščev, uši in bolh, Reikle pa poleg svoje ljube kobilice Mary Rose Vilme. Jedli so in pili, in padla ni niti ena zlobna beseda, vsaj dokler je zunaj pritiskal mráz ne.

V hišici je bilo prav prijetno. Vsi so bili vljudni. Mačka je nalivala juho mišim in te so se zahvaljevale v zborčku. Bolhe so vprašale za dovoljenje, preden so zagrizle v kožo, da bi se napile krvi. Ko je ponoči v štedilniku ugasnil ogenj, so se stisnili skupaj in greli drug drugega.

Preprosto povedano: bil je čudež.

Reiklejin oče je hčerki in ženi prepovedal, da bi s kom govorili o čudežu.

Toda nekega dne jih je nenapovedano obiskal grof. Hotel je vzeti gos. Znano je, da nam v mrzlih mesecih hrana najbolj diši. In po naključju, ali pa tudi ne, je prišel prav za kosilo, ko so bili vsi zbrani za mizo. Ljudje in živali. Gospod grof si je zatisnil nos in se čudil. Kar predstavlja si!

Rekel si je: Aha, tako je pri Judih, še zdaj živijo kot nekoč na Noetovi barki.

Potem pa se je še bolj začudil. In veš zakaj? Ko je namreč iztegnil roko, da bi zgrabil za vrat najtolstejšo gos, so se prednjo postavile vse živali in na koncu še ljudje, da je od samega strahu znesla jajce.

Reiklejin oče je rekel: 'Gospod grof, vdano vas prosim za odlog za to božje bitje, dokler ne mine zima.'

Grof je le pokimal, se obrnil in odšel. In zmajeval z glavo vso pot na hrib do svojega gradu.

Ko se je stalil sneg, mu je Reiklejin oče prinesel gos. Bila je posebej tolsta in je grofu zelo teknila.«

»Bi si pogledala oddajo na televiziji, Rosie?« vpraša pradedek. »Ali bi raje pojedla kos Winginega limoninega kolača in kartala?«

Rosie prinese pecivo in karte in potisne naslanjač k pradedkovemu. Wing prinese vsakokrat drugo pecivo. Enkrat mandarinino, enkrat orehovo, enkrat melonino, ali pa tako z ličijem. Tokrat je kolač limonin. Ker ne zna dobro angleško, se hoče pradedek od nje naučiti kitajsko. Rosie naj mu že končno prinese kitajski slovar. Vedno ga pozabi.

»Izgubila boš,« reče pradedek in premeša karte z dolgimi belimi prsti.

»Samo zato, ker ti vedno pustim zmagati,« ugovarja Rosie.